

SAĞLIK KURUMLARINDA FİNANSAL ANALİZ: KAYSERİ İLİNDE BİR KAMU HASTANESİ ÖRNEĞİ

Memiş KARACA ¹
Derviş BOZTOSUN ²

Özet

Bu çalışma ile Kayseri ilinde bulunan bir kamu hastanesinin finansal açıdan performansını değerlendirmek; elde edilen bulgular çerçevesinde literatüre katkı sağlamak ve karar verici pozisyonunda bulunan sağlık yöneticilerine çeşitli önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Çalışmada ilgili, kamu hastanesi döner sermaye bütçesinin 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarına ait bilanço ve gelir tabloları temin edilmiştir. Elde edilen bilanço ve gelir tabloları “karşılaştırmalı tablolar”, “yüzde yöntemi”, “eğilim yüzdeleri yöntemi” ve “oran analizi” yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılan bilanço ve gelir tablolarını özet haline getirebilmek amacı ile de Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, hastanenin borç yükünün fazla olduğu, borçlarını ödeme hususunda sorunlar yaşadığı, stok devir hızının düşük, alacak devir hızının ise yüksek olduğu ve mevcut gelirleriyle giderlerini karşılayamadığına yönelik bulgular elde edilmiştir. İlgili kamu hastanesinin kaynaklarını daha verimli kullanması, sağlık yöneticilerinin finansal analiz ve sağlık yönetimi alanlarında yeni eğitimler almasını, maliyet analizi yapılmadan satın alma işlemlerinin yapılmamasının gerekliliğine yönelik öneride bulunulmuştur. Ayrıca ilgili hastanenin bir kamu kurumu olması aynı zamanda kar amacı güdülmemesi nedeniyle belirtilen hususların önemsenmediği varsayılarak gerekli hassasiyetin gösterilmesi için çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelime: Finansal Performans, Finansal Analiz, Kamu Hastanesi

FINANCIAL ANALYSIS IN HEALTH INSTITUTIONS: AN EXAMPLE OF A PUBLIC HOSPITAL IN KAYSERİ PROVINCE

Abstract

The aim of this study is to evaluate the financial performance of a public hospital in Kayseri province; to contribute to the literature within the framework of the results obtained and to make various recommendations to the health managers in the decision-making position. In the study, the balance sheet and income statements of the

¹ Sağlık Memuru, Doktora Öğrencisi, Kayseri Devlet Hastanesi, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi, memis.karaca.38@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-8441-5929

² Prof. Dr. Kayseri Üniversitesi UBF Muhasebe ve Finans Yönetimi, dboztosun@kayseri.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-2656-2701

relevant public hospital revolving fund budget for the years 2015, 2016, 2017, 2018 and 2019 were provided. The balance sheet and income statements were evaluated using " comparative tables ", " percentage method ", " trend percentages method " and " rate analysis " methods. The Microsoft Excel program was also used to summarize the balance sheet and income statements used in the study. As a result of the study, it was found that the hospital had an excessive debt load, had problems paying its debts, the stock turnover rate was low, the debt turnover rate was high, and could not meet its current income and expenses. It was proposed that the relevant public hospital use its resources more efficiently, that health managers receive new training in the fields of financial analysis and health management, and that purchases should not be made without cost analysis. In addition, various recommendations have been made to demonstrate the necessary sensitivity, assuming that the mentioned issues are not considered due to the fact that the hospital concerned is a public institution, as well as not for profit.

Keywords: *Financial performance, Financial Analysis, Public hospital*

GİRİŞ

Kâr amacı bulunmayan kurumlar arasında yerini alan kamu hastanelerinde yapılan performans değerlendirmeleri, Sağlık Bakanlığı tarafından finansal anlamdaki verilere göre açık ve anlaşılabilir bir şekilde yapılmamaktadır. Kamu hastaneleri kâr amacı bulunmayan, hizmet ifa eden kurumlar arasında sınıflandırılrsa da aynı zamanda kurumun faaliyetlerini devam ettirilebilmesinin gerekliliği nedeniyle kıt olan kaynaklardan yararlanmakta ve bu kaynakların etkin şekilde harcaması büyük önem taşımaktadır. Hastanelerde kaynakların hangi ölçüde etkin kullanıldığının veya sağlık hizmetinin ifasında finansal anlamdaki eksikliklerin ortaya konulabilmesi için finansal performans ölçümlerinin yapılması gerekmektedir (Çam, 2008:2).

Türkiye'de sağlık hizmetini ifa eden kurumlar arasında en fazla orana sahip olan devlet hastanelerinin finansal performanslarının durumu ve saptanan duruma göre yapılması gereken iyileştirmeler, kaynakların etkin ve verimli kullanımı açısından ana unsur teşkil etmektedir. Hastane yönetim faaliyetleri hakkında mevcut verilerin temin edilmesi oldukça önem arz etmektedir. Hastane için alınacak olası bir kararın kaynakların uygun kullanımı, alınacak kararda ki bilgilerin kalitesi, ölçülülüğü ve son verilerin baz alınmasına bağlıdır (Erkol ve Ağırbaş, 2011: 88).

Sağlık işletmelerinin yöneticileri bir taraftan sağlık hizmetlerine olan talebi karşılayabilmek ve aynı zamanda kaliteli sağlık hizmetini hastalara sunmak için sağlık işletmelerinin yüksek teknolojiyi elde etmek, etkin ve verimli insan kaynağını çalıştırmak için verilen uğraşlar, sağlık finansman giderlerini arttırmaktadır. Sağlık

hizmeti ifa eden sağlık işletmelerinin giderlerinin karşılanacağı maddi unsurun hangi kaynaklardan ne şekilde ve ne türde karşılanması gerektiği önemli bir konudur (Tıraş, 2013: 125).

Ülkemiz nezdinde faaliyet gösteren kamu hastanelerinde finansal konulara ve faaliyetlerine yeterince ilgi gösterilmediği, özellikle kamuda ki hastanelerde finansal idare, kuruluşlar ve denetleme açısından bir krizin yaşandığı konu hakkında yapılan bilimsel çalışmalar ile gün yüzüne çıkarılmıştır (Özgülbaş, 2005: 383). Belirtilen bilimsel çalışmalar, çalışmanın tartışma konusunda irdelenecektir.

Günümüz rekabet koşulları ve artışı sonucu sağlık hizmetlerinin daha etkin ve verimli verilebilmesi için hastaneler maliyetleme, fiyatlandırma, işgücü gibi sağlık hizmetinin etkinliğini ve verimini etkileyebilecek unsurlara daha da önem vermeye başlamıştır. Bu öneme binaen, kamu hastanelerinde sağlık finansmanının verimli kullanımı, sağlık hizmetlerinde ihtiyaç duyulan yüksek teknolojinin en uygun maliyetle tedarik edilmesi gibi konularda finansal analizlere başvurulmalı ve kararlar bu analiz sonuçlarına göre alınmalıdır.

Finansal tablolar analizi ile bir kurum veya kuruluşun finansal açıdan hangi seviyede olduğunu, elde bulunan kaynakların verimliliğini, faaliyet unsurlarını ve finansal yönden hangi aşamaya doğru yol aldığını değerlendirmek ve kurum ve kuruluşlar ile ilgili geleceğe yönelik karar alma süreçlerinde değerlendirmek için finansal tablolarda yer alan unsurlar arasındaki ilişkilerin ve bu unsurların zaman içerisinde oluşturmuş oldukları farklılığın irdelenmesi olarak yarar sağlamaktadır (Akgüç, 2013a:1).

Poyraz (2008: 69)"a göre "Finansal tablolar analizinin faydaları aşağıda yer almaktadır:

- ✓ İşletmenin geçmiş dönemlerine ve şimdiki durumuna ilişkin bilgiler vermesi
- ✓ Finansal planların hazırlanması
- ✓ Finansal politikaların değerlendirilmesi
- ✓ İşletmenin kaynaklarının temini ve varlıklara dağılımının incelenmesi
- ✓ İşletmenin geleceği hakkında tahminlerde bulunulması
- ✓ İşletmenin ortakları, yöneticileri ile işletme dışındaki kişi ve kurumlara bilgi sağlaması" olarak ortaya koyulmuştur.

Finansal tablolar Ağırbaş, (2014:73) tarafından çalışmamızda kullanılan yöntemler ile analiz edilmektedir. Çalışma yapılırken verileri özet haline getirebilmek amacı ile Ms. Excel programı kullanılarak ilgili veriler tablo halinde sunulmuştur.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde ilgili kamu hastanesinin bilanço ve gelir tablosuna göre karşılaştırmalı tablolar analizine (yatay analiz) göre analiz edilip yorumlanması, ikinci bölümünde yüzde yöntemiyle analiz ve

yorumlanması (dikey analiz), üçüncü bölümünde eğilim yüzdeleri yöntemiyle (trend analizi) dördüncü bölümde oran analizleri ile analiz ve yorum, beşinci bölümde ise tartışma, sonuç ve öneriler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Performansın teknik ve finansal boyutu her bölümde kendine içinde irdelenmiştir.

Çalışma Varsayımları

Çalışma analizinde kullanılan finansal tablo verilerinin doğru olarak düzenlendiği ve ilgili kamu hastanesinin somut durumunu yansıttığı kabul edilmektedir. Analizlerin yorumlanması sırasında kullanılan standart oranlar, genel kabul görmüş oranlar olması sebebiyle çalışmanın finansal analizi çerçevesinde bir kıstas olarak kabul edilmiştir.

Çalışmanın Kısıtları

Bu çalışmada finansal tabloları incelenen işletmenin sağlık hizmeti sunan bir hizmet kuruluşu olması nedeniyle, yapılan analizlerin ve elde edilen bulguların tüm sağlık hizmeti sunan işletmelere tümevarım yöntemiyle uygulanması mümkün olmamaktadır. Fakat araştırma çalışma alanı açısından uygulanabilir niteliktedir.

1. BÖLÜM: İLGİLİ KAMU HASTANESİ BİLANÇOSUNUN KARŞILAŞTIRMALI TABLO ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde ilgili kamu hastanesine ait özet bilanço ve gelir tablosu ile karşılaştırmalı tablo analizi esas alınarak Tablo 1 ve Tablo 2 oluşturulmuştur. Veriler incelenerek çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 1:İlgili Kamu Hastanesine Ait Bilançonun Karşılaştırmalı Tablo Analizi

AKTİF (VARLIKLAR)	2016-2015 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi	2017-2016 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi	2018-2017 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi	2019-2018 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi
1 DÖNEN VARLIKLAR	₺637.459,98	101,04%	₺290.241,44	22,88%	₺538.717,43	34,56%	₺441.464,86	21,05%
10 HAZİR DEĞERLER	₺369.583,28	211,11%	₺35.605,24	6,54%	-₺5.072,20	-0,87%	-₺308.443,29	-53,63%
12 TİCARİ ALACAKLAR	₺49.958,36	54,78%	₺145.640,62	103,18%	-₺225.248,49	-78,54%	₺185.788,19	301,87%
15 STOKLAR	₺155.976,36	83,10%	₺69.752,02	20,30%	₺700.423,30	169,42%	₺514.951,56	46,23%
18 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	₺61.941,98	35,00%	₺39.204,56	16,41%	₺68.653,82	24,69%	₺49.168,40	14,18%
2 DURAN VARLIKLAR	-₺109.270,67	-9,09%	-₺430.589,24	-39,39%	-₺101.014,94	-15,25%	-₺32.167,23	-5,73%
25 MADDİ DURAN VARLIKLAR	-₺114.944,87	-9,56%	-₺424.915,04	-39,07%	-₺101.014,94	-15,25%	-₺32.167,23	-5,73%
29 DİĞER DURAN VARLIKLAR	₺5.674,20	0,00%	-₺5.674,20	-100,00%	₺0,00	0,00%	₺0,00	0,00%
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	₺528.189,31	28,81%	-₺140.347,80	-5,94%	₺437.702,49	19,71%	₺409.297,63	15,39%
PASİF (KAYNAKLAR)								
3 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	₺1.280.700,59	76,53%	₺1.642.867,29	55,61%	₺190.789,98	4,15%	₺510.050,01	10,65%
32 TİCARİ BORÇLAR	₺750.044,88	199,14%	₺1.074.673,63	95,38%	-₺371.681,82	-16,88%	₺1.445.070,75	78,98%
33 DİĞER BORÇLAR	-₺52.295,70	-100,00%	₺26.160,00	0,00%	-₺26.160,00	-100,00%	₺930,93	0,00%
34 ALINAN AVANSLAR	₺613.891,66	80,08%	-₺328.297,64	-23,78%	₺0,00	0,00%	-₺1.052.188,05	-100,00%
36 ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	-₺30.940,25	-6,47%	₺870.331,30	194,71%	₺449.745,95	34,14%	₺90.397,59	5,12%
38 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	₺0,00	0,00%	₺0,00	0,00%	₺138.885,85	0,00%	₺25.838,79	18,60%
4 UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	₺0,00	0,00%	₺1.750.000,00	0,00%	₺427.711,88	24,44%	₺470.468,55	21,60%
47 BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	-₺159.923,21	-100,00%	₺1.750.000,00	0,00%	₺427.711,88	24,44%	₺470.468,55	21,60%
5 ÖZ KAYNAKLAR	-₺1.093.588,07	-218,28%	-₺3.533.215,09	596,23%	-₺180.799,37	4,38%	-₺571.220,93	13,26%
50 ÖDENMİŞ SERMAYE	₺501.000,00	0,00%	₺0,00	0,00%	₺0,00	0,00%	₺0,00	0,00%
58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	₺514.331,99	-60,13%	-₺3.306.878,13	969,54%	-₺978.848,24	26,83%	-₺180.799,37	3,91%
59 DÖNEM NET KARI/ZARARI	-₺1.266.843,27	-246,31%	-₺226.336,96	30,08%	₺798.048,87	-81,53%	-₺390.421,56	215,94%
PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI	₺528.189,31	28,81%	-₺140.347,80	-5,94%	₺437.702,49	19,71%	₺409.297,63	15,39%

Herhangi bir bilançoda karşılaştırmalı tablo analizi çerçevesinde yorum yapabilmek için en az cari dönem ve bir önceki döneme ait verilerin olması gereklidir. Elde edilen verilerin son 5 yılı kapsamı, yapılan yorum ve analizlerin güvenilirliğini arttırmaktadır. Bu bölümde karşılaştırmalı tablolar analizi (yatay analiz) ile değerlendirmesi yapılacak olup, hareketli baz yıl yöntemi daha dinamik olacağı düşünüldüğünden tercih edilmiştir. Bu analizde hedef finansal tablolarda bulunan her bir kalemin seneler itibarıyla farklılıklarını incelemek ve kamu hastanesinin finansal açıdan hangi noktada olduğunu ve faaliyetlerinin sonuçları açısından göstermiş olduğu değişimleri ortaya koyabilmektir. Hastanenin finansal açıdan değişime yönelik eğilimi hakkında tatmin edici veriler bu analiz sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ayrıca tablo 1’de belirtilen sayısal veriler arasındaki yüzselsel gelişmeler, neden-sonuç ilişkisi kurmada yardımcı olmaktadır.

Hastanenin cari dönemi ile değerlendirmesi yapılan dönem arasındaki farklılıkların saptanıp parasal açıdan ve yüzde olarak hesaplanması gerekmektedir. Eğer bir hastane sağlık hizmetini yürütüyorsa parasal anlamda değişikliklerin yaşanacağı aşikârdır. Tablo 1’de belirtilmiş olan her cari dönem ile önceki dönem arasında parasal farklar ve yüzde olarak değişimler tespit edilmiştir. Aktif bölüm içerisindeki bir kaleminde bir artış söz konusu ise kendi bölümü içerisindeki bir kaleminde azalış olması gerekmekte ya da bu olgunun muadili olan aktif tarafı finanse eden pasif tarafta ilgili kaleminde artış olması gerekmektedir.

Bu bilançoda aktif bölümünden dönen varlıklar 2015-2016 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı, 2017-2016 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı, 2018-2017 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı, 2019-2018 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı artış göstermiş duran varlıklar bölümü de tüm yıllara sari azalış göstermiş bu durum sonuç olarak birbirlerini finanse ettiklerini göstermiştir. Ancak pasif bölümünde kısa vadeli yabancı kaynaklar 2016-2015 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı, 2017-2016 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı, 2018-2017 yılları değeri ve değişimin yüzde oranı, 2019-2018 yılları değeri ve değişimin yüzde oranına göre artış göstermiştir.

Diğer taraftan 2016-2015 yılları herhangi bir uzun vadeli yabancı kaynağı bulunmayan yıllar olarak tespit edilmiş, diğer yıllarda ise kısa vadeli yabancı kaynaklar gibi artış göstermiştir. Bu kalemlerin kısa vadeli yabancı kaynağını uzun vadeli yabancı kaynakları ile finanse edilmediğini, gerekli finansal kaynağını özsermayeye borç yükleyerek karşıladığı tespit edilmiştir.

Bilançonun asıl kalemlerini teşkil eden dönen varlıklar, duran varlık, kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve özsermayenin tablo 1’de görüldüğü üzere aktif bölüm içerisinde yorum yapıldığında, dönen varlıkların yıllara

sâri artışının nedeni kısa vadede duran varlıklardır, ancak tam anlamıyla parasal tutarların yeterli olmaması nedeni ana nedeni değildir. Bu durumda kısa vadeli yabancı kaynaklar ile finanse edildiği düşünülmektedir. Ancak bu bakış açısı ile kısa vadeli yabancı kaynakların artışının dönen varlıklar ile duran varlıklar arasındaki ilişki daha fazla olması nedeniyle asıl ilişkinin özsermayenin borçlanması olarak değerlendirilmektedir. Hastane açısından ilgili kalemlerin finansının doğru yapılmadığı, birbirini takip eden her yıl için borçlanma düzeyinin arttığı ve ağır mali yükler getirdiği anlaşılmaktadır.

İlgili kamu hastanesinin gelir tablosu baz alınarak oluşturulan ve Tablo 2’de belirtilen veriler incelenerek çeşitli değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Tablo 2: İlgili Kamu Hastanesine Ait Gelir Tablosunun Karşılaştırmalı Tablo Analizi

Gelir Kalemleri	2016-2015 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi	2017-2016 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi	2018-2017 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi	2019-2018 Dönem Farkı	Fark Yüzdesi
BRÜT SATIŞLAR	₺6.808.712,39	36,32%	-₺19.871.157,34	-77,75%	₺30.979.052,98	544,86%	₺3.805.896,73	10,38%
SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-₺8.663,74	51,44%	₺24.520,11	-96,14%	-₺54.361,33	5515,84%	-₺10.049,47	18,16%
NET SATIŞLAR	₺6.800.048,65	36,30%	-₺19.846.637,23	-77,73%	₺30.924.691,65	544,00%	₺3.795.847,26	10,37%
SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	-₺6.556.861,28	55,20%	₺12.474.009,49	-67,66%	-₺21.960.799,28	368,41%	-₺8.248.153,69	29,54%
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	₺243.187,37	3,55%	-₺7.372.627,74	-103,89%	₺8.963.892,37	-3244,33%	-₺4.452.306,43	-51,25%
FAALİYET GİDERLERİ (-)	-₺1.575.600,85	24,86%	₺7.206.695,30	-91,08%	-₺3.568.550,83	505,58%	-₺704.077,41	16,47%
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-₺1.332.413,48	-258,11%	-₺165.932,44	20,33%	₺5.395.341,54	-549,36%	-₺5.156.383,84	-116,84%
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	₺32.718,66	88,26%	-₺66.516,31	-95,31%	₺83.045,31	2537,50%	-₺1.763,76	-2,04%
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	₺35.819,12	-91,04%	₺3.524,40	-100,00%	-₺4.676.598,35	0,00%	₺4.676.215,01	-99,99%
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-₺1.263.875,70	-245,91%	-₺228.924,35	30,53%	₺801.788,50	-81,91%	-₺481.932,59	272,19%
OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	₺11.984,92	1402,91%	-₺12.839,21	-100,00%	₺6.360,75	0,00%	₺81.604,65	1282,94%
OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	-₺14.952,49	3153,60%	₺15.426,60	-100,00%	-₺10.100,38	0,00%	₺9.906,38	-98,08%
DÖNEM NET KARI/ZARARI	-₺1.266.843,27	-246,31%	-₺226.336,96	30,08%	₺798.048,87	-81,53%	-₺390.421,56	215,94%

Tablo 2’deki verilere göre hastanenin brüt satışlarında, 2017-2016 yılı brüt satışlardaki sert düşüş haricinde, genel bir artış olduğu görülmektedir. Satış indirimlerinin artış tutarı ve yüzdesi brüt satışların artışından daha fazla olmadığı için satış indirimlerindeki artış daha az artış göstermiştir. Hastanenin finansman durumu bu açıdan değerlendirdiğinde satış indirimlerindeki artışın net satışlardaki artışlardan daha az olduğu için hastanenin büyüdüğü ve olumlu bir ilerleme kaydettiği ifade edilebilir. Bu çerçevede satışların maliyeti brüt satışların tutarı ve yüzdesi satışların maliyetinden daha az olduğu için artmış olup, bu durum hastane için olumlu şekilde yorumlanabilir.

Gelir tablosuna genel anlamda bakıldığı zaman 2017-2016 yılında kayda değer bir şekilde azalış olduğu, diğer yıllarda ise yıllara sâri artış olduğu ancak 2017-2016 yılında sert bir düşüş gerçekleştirdiği bu anlamda, 2017 yılında olağanüstü bir durum yaşandığı veya hastane açısından kriz dönemi olduğu ifade edilebilir. Bu durum 2017-2016 dönem farkı ve yüzdesine yansımıştır.

Satışların maliyetine bakıldığında genel olarak brüt satışların tutarı ve yüzdesinin satışların maliyetinden daha az arttığı görülmektedir. Ancak 2018-2017 yılında brüt satışların tutarı ve yüzdesi satışların maliyetinden daha fazla artmıştır. Bu durum hastane için 2018-2017 yılı hariç olumlu olarak değerlendirilebilir. Hastaneye ait gelir tablosundaki faaliyet giderlerine bakıldığında, faaliyet giderlerinin 2016-2015'e kadar artış gösterdiği, ancak diğer cari dönemlerde gereğinden fazla dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Faaliyet giderleri kaleminin her zaman düşüş göstermesi istenilen bir durum olması nedeniyle net satışların artışı karşısında faaliyet giderleri kaleminin belirli yıllarda artış ve azalış olması olumsuz bir durum olarak yorumlanabilir. Ancak brüt satışların artışı hastaneyi finans anlamında desteklemektedir

Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlar kalemi artış eğilimi göstermiş ve değişimin yüzdeliği belirlenmiştir. Bu durumu diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar ile karşılaştırılarak yorumlamak gerekmektedir. Bu çerçevede bir artış söz konusu olmuştur. Hastane için her zaman gelir ve karların, gider ve zararlardan daha fazla olması istenilen bir durumdur. Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karların, diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlara göre daha fazla olması nedeniyle hastane finansmanı açısından olumlu olarak değerlendirilmiştir. Olağan kar veya zararlar kalemine baktığımızda 2018-2017 yılında kar elde edildiği, ancak diğer dönemlere kıyasla hastanenin zararda olduğu görülmektedir.

Hastaneye ait gelir tablosunun net satışlar kaleminde 2017-2016 dönemi haricinde tutar olarak ve yüzde artışları söz konusudur. Dönem net karına bakıldığında ise 2015-2016 ve 2019-2018 dönemleri haricinde azalış gözükmemektedir. Bu durum hastane finansmanı için olumsuz bir gelişmedir. Bu bağlamda net satışlar artarken karın da artması beklenirken hastanede net satışların artışı ile hastanenin dönem net karında azalış olması olumsuz bir durum olarak değerlendirilmelidir. Genel olarak değerlendirildiğinde hastane gelir tablosundaki verilerin karşılaştırmalı analiz tekniğine göre (hareketli baz yöntemi) kıyaslanması neticesinde hastanenin sürekli sübvansane edilerek hizmet verdiği anlaşılmakta olup mali yönden olumsuz bir yapı oluşması nedeniyle zarar edildiği anlaşılmaktadır.

2. BÖLÜM: İLGİLİ KAMU HASTANESİNİN YÜZDE YÖNTEMİ (DİKEY ANALİZ) İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde kamu hastanesine ait özet bilanço ve gelir tablosu ile yüzde yöntemi(dikey analiz) analizi esas alınarak tablo 1 ve tablo 2 oluşturulmuştur. Veriler incelenerek yorum yapılmıştır.

Dikey yüzdelerle ifade edilmiş bir bilânço varlıkların-kaynakların hangi yönde kullanıldığını gösterir. Aktif varlıklar ile pasif varlıklar toplamı yüzde yüz kabul edilerek kendi içinde kalemlerindeki dağılımı ortaya koyar.

Varlık dağılımı - kaynak dağılımı ve varlık-kaynak ilişkisi incelenmesi gerekmektedir. Öncelikle bilançonun varlıklar grubunun incelenmesi gerekir. Varlık dağılımı üzerinde; işkolu, teknoloji, fiyat hareketleri etkilidir. Ticari faaliyet içerisinde bulunan kurumlarda dönen varlıkların oranı üretim yapan kurumlarda ise duran varlıkların oranı daha yüksek olduğu bilinmektedir. Emek yoğun teknoloji kullanılan kurumlarda dönen varlıkların oranı nispi olarak yüksektir.

Tablo 3: İlgili Kamu Hastanesine Ait Bilançonun Yüzde Yöntemi İle Analizi

AKTİF (VARLIKLAR)	2015	2016	2017	2018	2019
1 DÖNEN VARLIKLAR	17,21%	26,85%	35,08%	39,44%	41,37%
10 HAZIR DEĞERLER	4,77%	11,53%	13,06%	10,82%	4,35%
12 TİCARİ ALACAKLAR	2,49%	2,99%	6,46%	1,16%	4,03%
15 STOKLAR	5,12%	7,28%	9,31%	20,95%	26,54%
18 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	4,83%	5,06%	6,26%	6,52%	6,45%
2 DURAN VARLIKLAR	32,79%	23,15%	14,92%	10,56%	8,63%
25 MADDİ DURAN VARLIKLAR	32,79%	23,03%	14,92%	10,56%	8,63%
29 DİĞER DURAN VARLIKLAR	0,00%	0,12%	0,00%	0,00%	0,00%
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
PASİF (KAYNAKLAR)	2015	2016	2017	2018	2019
3 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	45,64%	62,55%	103,48%	90,03%	86,33%
32 TİCARİ BORÇLAR	10,27%	23,85%	49,55%	34,41%	53,37%
33 DİĞER BORÇLAR	1,43%	0,00%	0,59%	0,00%	0,02%
34 ALINAN AVANSLAR	20,91%	29,23%	23,68%	19,79%	0,00%
36 ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	13,03%	9,46%	29,65%	33,23%	30,27%
38 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	0,00%	0,00%	0,00%	2,61%	2,68%
4 UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00%	0,00%	39,39%	40,95%	43,15%
47 BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	4,36%	0,00%	39,39%	40,95%	43,15%
5 ÖZ KAYNAKLAR	13,66%	-12,55%	-92,87%	-80,98%	-79,49%
50 ÖDENMİŞ SERMAYE	0,00%	10,61%	11,28%	9,42%	8,16%
58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	-23,33%	-7,22%	-82,12%	-87,01%	-78,35%
59 DÖNEM NET KARI/ZARARI	14,03%	-15,93%	-22,03%	-3,40%	-9,31%
PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Özellikle emek yoğun teknoloji kullanılan sağlık kurum ve kuruluşlarının bir parçası olan kamu hastanesinin tablo 3'te görüldüğü üzere 2015 yılında dönen varlıklar yüzde 17,21 duran varlıkların ise yüzde 32,79 olması bu işletmenin hizmet işletmesi olduğunu gösterir. Ancak ele alınan diğer cari dönemlerde bu durumdan farklılıklar tespit edilmiştir. Bunun sebebi ise ele alınan hastanenin sağlık hizmeti içerisinde brans hizmeti vermesi, bu hizmetin diğer sağlık hizmetleri içerisinde emek yoğunluk

düzeyinin yüksek olması ve duran varlıklara gereken yatırımların daha ağırlıklı olarak yapıldığı düşünüldüğünden, dönen varlıklardan yüksek olması gösterilebilir. Ayrıca 2015 yılı dışındaki, ele alınan diğer cari dönemlerde duran varlıkların dönen varlıklardan, daha fazla olması maddi duran varlıklardan diğer bir ifade ile tıbbi cihaz ve demirbaş gibi alımlardan kaynaklı olduğu da söylenebilir.

Dönen varlıkların içinde yer alan hazır değer, menkul kıymet ve alacakların payının yüksek olması hastanenin finansal açıdan likiditesinin yüksek olduğunu gösterir. 2015 yılı için dönen varlıklar bünyesinde yer alan kalemlerin yaklaşık oranlarda seyir ettiği, ancak 2016 ve 2017 yıllarında hazır değerlerin artması likidite oranının yüksek olduğunu, 2018 ve 2019 yıllarında ise stok miktarının arttığı görülmektedir. Stokların likiditesi düşük olduğu için gereğinden fazla olmaması gerekmektedir birlikte stok maliyetinin de arttığı gözlemlenmektedir.

Duran varlıkların fazla olması her zaman hastaneye yönelik güven hissi yaratır. Maddi duran varlıklar üretim ve faaliyet kapasitesine işaret ettiği için faaliyetlerin devam ettirilmesine yönelik yeterli seviyede olmalıdır. Bu durumda kaynak dağılımı tarafında ise kısa vadeli yabancı kaynak, uzun vadeli yabancı kaynak ve öz kaynakların toplam kaynaklar içindeki paylarının belirlenmesi gerekir. Öz kaynakların payının yabancı kaynaklardan daha fazla olması ve uzun vadeli yabancı kaynakların da kısa vadeli yabancı kaynaklara oranla daha yüksek seviyede olması istenilen bir durumdur.

Mevcut kaynak yapısı, işkolu, teknoloji, varlık yapısı, finansal pazarların gelişmişlik derecesi, kurumun hukuki statüsü, enflasyon, vergi elde etme yöntemi gibi unsurlar finansal performansı etkiler. Uzun vadeli yabancı kaynakların kısa vadeli yabancı kaynaklardan fazla olması beklenirken, örneğimizdeki kamu hastanesinde kısa vadeli yabancı kaynakların uzun vadeli yabancı kaynaklardan çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumda ise hastane için risklerin kısa vadeye yayılmış olduğu söylenebilir ve olumsuz bir durum olduğu ifade edilmelidir. Yabancı kaynaklar toplamı 2015 yılında %45,64 Öz kaynakların % 13,66 seviyesinde mali yapısının zayıf, yabancı kaynak ağırlıklı çalışan bir hastane olduğu, önceki cari dönemlerin zararlarının yeni döneme devredildiği ertesini mali yıla ise hastanenin zayıf başladığı görülmektedir. Diğer yıllarda ise bahsi geçen yorumun devamını taşımaktadır.

Dönen varlıklar kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiği bilinmektedir. Ancak net çalışma sermayesinin olabilmesi için bir kısmının da özkaynaklar ile veya uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmesi istenilen bir durumdur. Böyle bir hastane uzun ömürlü ve işini finans anlamında sağlam basarak yapabilir. Duran varlıklar ise özkaynaklar ve uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmelidir. Bu durum, kurumun kısa vadeli borçlarını ödeyebildiğini, satış ve giderleri karşılama açısından başarılı olduğunu ve kârlılığın da yüksek olacağını gösterir. Ancak hastanenin 2015 yılı dönen varlıklar %17,21 kısa vadeli yabancı kaynağı ise %45,64 olduğu için,

hastanenin likiditesi düşük, net çalışma sermayesi düşük ve borç ödeme gücü zayıftır. Ele alınan diğer cari dönemlerde ise bahsi geçen bu durum mevcudiyetini korumuş hatta daha da artış göstermiştir.

2015 yılı itibariyle duran varlıkların oranı %32,79 uzun vadeli yabancı kaynak ve özsermaye toplam oranı ise %13,66 düzeyindedir. Bu durum hastanenin satış ve giderleri karşılama hususunun başarısız olduğunu, toplam yabancı kaynakların geri ödemesinde dahi çeşitli zorluk yaşanabileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Diğer cari dönemlerde ise bahsi geçen olumsuz durumun mevcudiyetini koruduğunun ifade edilebilir.

Hastanenin sahip olduğu maddi duran varlıklar ile özkaynaklar arasındaki ilişki incelendiğinde ise 2015 yılında maddi duran varlıkların %32,79, öz kaynakların ise %13,66 düzeyinde olduğu ve bu çerçevede hastanenin finansman hususunda yanlış yönetildiği söylenebilir.

Tablo 4: İlgili Kamu Hastanesine Ait Gelir Tablosunun Yüzde Yöntemi İle Analizi

Gelir Kalemleri	2015	2016	2017	2018	2019
BRÜT SATIŞLAR	100,09%	100,10%	100,02%	100,15%	100,16%
SATIŞ İNDİRLERİ (-)	-0,09%	-0,10%	-0,02%	-0,15%	-0,16%
NET SATIŞLAR	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	-63,41%	-72,21%	-104,86%	-76,27%	-89,52%
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	36,59%	27,79%	-4,86%	23,73%	10,48%
FAALİYET GİDERLERİ (-)	-33,83%	-30,99%	-12,42%	-11,68%	-12,32%
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	2,76%	-3,20%	-17,28%	12,05%	-1,84%
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	0,20%	0,27%	0,06%	0,24%	0,21%
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	-0,21%	-0,01%	0,00%	-12,77%	0,00%
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	2,74%	-2,94%	-17,22%	-0,48%	-1,63%
OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	0,00%	0,05%	0,00%	0,02%	0,22%
OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0,00%	-0,06%	0,00%	-0,03%	0,00%
DÖNEM NET KARI/ZARARI	2,75%	-2,95%	-17,22%	-0,49%	-1,41%

İlgili kamu hastanesinin gelir tablosu yüzde yöntemi (dikey analiz) ile değerlendirilirken her kalemin net satışlara göre nispi açıdan fazlalığının, kalemin özelliği de dikkate alınarak gelir ve kârlılık açısından uygun ve istenilen durumda olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Elde edilen gelir ve kâr kalemleri için uygun bulunan büyüklük kendilerinden sonra gelen gider ve zararları karşılayıp diğer bölümlere ve dönem net kârına katkıda bulunacak büyüklükte olup olmamasıyla ölçülmekte olduğu düşünülmektedir.

Dönem kârının dikey yüzdesinin uygunluğu, işletmenin öncelikli faaliyetlerinden neden olup, olmadığına ve kâr dağıtımını ile kendi kendine finansman sağlayıp

sağlamadığına bağlı olmaktadır. Gider ve zarar kalemlerinin öngörülen seviyede ve uygun büyüklükte bulunup bulunulmaması da kendinden önceki elde edilen gelir veya kârı tüketecek kadar yüksek ve üretim kalitesini azaltacak kadar az olup olmamasına bağlı olmaktadır. Olağandışı gider ve zararların her zaman olmaması istenilen bir durumdur. Kısacası gelir tablosunu net satışlar ile gelir gider zarar karlara bakıldığı söylenebilir.

Tablo 4’te görüldüğü üzere satış indirimlerinin 2017 yılı haricinde artış gösterdiği ifade edilebilir. Bu durum hastane için olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Ancak 2017 yılında önemli bir azalış göstermiş olup, bu durum olumlu olarak değerlendirilmelidir. Her zaman net satışların fazla, maliyetler ve gider ve zararların ise az olması beklenir. Satış maliyetleri 2015, 2016 ve 2017 yıllarında artış göstermiştir. Bu durum ise hastane için olumsuz olarak yorumlanmalıdır. Ancak 2018 yılında bir düşüş gerçekleşmiştir. Faaliyet giderleri oranı ise yıllara sari olarak azalış göstermiş olup, hastane açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilmelidir.

Faaliyet karı ve zararlarında ise 2015 ve 2018 yıllarında kar elde edildiği ancak 2016, 2017 ve 2019 yıllarında ise zarar edildiği tespit edilmiştir. Olağan kar veya zararda ise 2015 yılı için kar, diğer yıllarda ise hastanenin olağan gelir ve zararları kaleminde zarar edildiği görülmektedir. Dönem net karı/zararı kaleminde ise 2015 yılında kar elde edilmiş, diğer yıllarda ise zarar edilmiştir. Bu gelişme ise hastanenin finansman açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmelidir.

3. BÖLÜM: İLGİLİ KAMU HASTANESİNİ TREND ANALİZİ YÖNETİMİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde kamu hastanesine ait özet bilanço ve gelir tablosu ile trend analizi esas alınarak tablo 5 ve tablo 6 oluşturulmuş, Veriler incelenerek çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tablo 5: İlgili Kamu Hastanesine Ait Bilançonun Trend Analizi Yöntemi İle Analizi

Memiş KARACA/Derviş BOZTOSUN

AKTİF (VARLIKLAR)	2015	2016	2017	2018	2019
1 DÖNEN VARLIKLAR	100,00	201,04%	247,04%	332,43%	402,40%
10 HAZIR DEĞERLER	100,00	311,11%	331,45%	328,55%	152,36%
12 TİCARİ ALACAKLAR	100,00	154,78%	314,48%	67,49%	271,21%
15 STOKLAR	100,00	183,10%	220,27%	593,45%	867,81%
18 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	100,00	135,00%	157,16%	195,95%	223,74%
2 DURAN VARLIKLAR	100,00	90,91%	55,10%	46,70%	44,03%
25 MADDİ DURAN VARLIKLAR	100,00	90,44%	55,10%	46,70%	44,03%
29 DİĞER DURAN VARLIKLAR	100,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI	100,00	128,81%	121,15%	145,03%	167,35%
PASİF (KAYNAKLAR)					
3 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	176,53%	274,70%	286,10%	316,58%
32 TİCARİ BORÇLAR	100,00	299,14%	584,48%	485,79%	869,47%
33 DİĞER BORÇLAR	100,00	0,00%	50,02%	0,00%	1,78%
34 ALINAN AVANSLAR	100,00	180,08%	137,25%	137,25%	0,00%
36 ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	100,00	93,53%	275,63%	369,73%	388,65%
38 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI	100,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
4 UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
47 BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	100,00	0,00%	1094,28%	1361,72%	1655,91%
5 ÖZ KAYNAKLAR	100,00	-118,28%	-823,51%	-859,60%	-973,62%
50 ÖDENMİŞ SERMAYE	100,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	100,00	39,87%	426,46%	540,89%	562,02%
59 DÖNEM NET KARI/ZARARI	100,00	-146,31%	-190,31%	-35,15%	-111,06%
PASİF KAYNAKLAR TOPLAMI	100,00	128,81%	121,15%	145,03%	167,35%

Mali duruma ilişkin varlık trendlerinin oluşturulması gerekmektedir. Tablo 5’te gösterilen bilançoya göre trendler harf sıralamasına göre yapılarak aşağıda gösterilmiştir.

(A) Dönen Varlık-Duran Varlık Trendi: Dönen varlıklar ele alınan her yıl artış göstermiş ancak duran varlıkların ise her yıl azalış gösterdiği görülmektedir. Bu hastanenin duran varlık azalış yüzdesinin, dönen varlıkların artış yüzdesinden daha az olduğu için ilgili hastanenin kısmi olarak büyüdüğü değerlendirilmelidir.

(B) Dönen Varlık-KVYK Trendi: Dönen varlıklar kısa vadeli yabancı kaynaklar ile finanse edilmesi gerekmektedir. Dönen varlık artış eğilimi kısa vadeli yabancı kaynağın artış eğiliminden fazla olduğu müddetçe olumlu şekilde yorumlanır. Çünkü hastanenin günlük faaliyetlerini yürütmek için kullandığı net işletme sermayesi bu sayede artış göstermektedir. Dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynak artış eğilimindedir. 2017 yılında dönen varlıklar %247,04 kısa vadeli yabancı kaynaklar ise % 274,70 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum hastanenin ilgili kaynaklar arasında yeterince finanslama yapılmaması nedeniyle olumsuz olarak değerlendirilmelidir. Ancak 2015, 2016, 2018 ve 2019 yılları için dönen varlıkların artış yüzdesinin kısa

vadeli yabancı kaynaklardan daha fazla olması hastane için olumlu olarak yorumlanması gerekmektedir.

(C) Stoklar-Ticari Borçlar Trendi: Hastanenin sahip olduğu stoklar yüzdesinin, hızlı bir biçimde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Ticari borçlar yüzdesi de buna paralel olarak artış göstermiştir. 2018 yılında mevcut stokların ticari borçlardan daha fazla olduğu ve bu yıl için nakit olarak satın alma yapıldığı ve borçların zamanında ödendiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak diğer yıllar da ise stokların yüzdesinin ticari borçların yüzdesinden daha az olduğu görülmekte olup, hastane finansman açısından olumsuz bir durum olduğu ve bu yıllar için borç ödeme konusunda zorlanıldığına bir belirtisi olarak ifade edilebilir.

(D) Maddi Duran Varlık-Özkaynak Trendi: Özkaynağın artış eğiliminin maddi duran varlıktan fazla olması olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Bu durum maddi duran varlıkların özkaynaklar tarafından artan bir hızla finanse edildiğini işaret etmektedir. Öz kaynakların artış eğiliminin maddi duran varlıktan düşük seyretmesi ise olumsuz olarak yorumlanması gerekmektedir. Mevcut özkaynakların zaman içerisinde maddi duran varlıkların finansmanı için yetmeyeceği ve azalma eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Hastanenin 2016 yılında maddi duran varlıklar %90,91 özkaynakların ise %-118,28 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ile birlikte maddi duran varlıkların azalış eğiliminde olduğu ve bu azalış eğiliminin, özkaynak azalış eğiliminden daha fazla azalış eğiliminde olduğu değerlendirilmektedir. Bu durum hastanenin doğru bir şekilde finanslama yapılmadığının bir göstergesi olabilir.

(E) Özkaynak-Yabancı Kaynak Trendi: Özkaynakların borçlara göre artış eğiliminde olması ve bunun özellikle kârlar ile de desteklenmesi hastane finansmanı için olumlu gelişme durum olarak yorumlanmalıdır. Bu durumun tersi olması halinde ise hastanenin yabancı kaynaklarla riskli bir şekilde finanse edildiği söylenebilir. Özellikle kısa vadeli yabancı kaynakların artış eğiliminin yükselmesi çok riskli pozisyon alındığını ve hastanenin finansal anlamda riske girebileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Hastanenin 2016 yılı bilançosu değerlendirildiğinde ise öz kaynağın yabancı kaynaktan daha fazla azaldığı görülmekte olup, mali yapısının oldukça sorunlu olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 6: Kamu Hastanesine Ait Gelir Tablosunun Trend Analizi Yöntemi İle Analizi

Memiş KARACA/Derviş BOZTOSUN

Gelir Kalemleri	2015	2016	2017	2018	2019
BRÜT SATIŞLAR	100,00%	136,32%	30,33%	195,56%	215,86%
SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	100,00%	151,44%	5,85%	328,63%	388,30%
NET SATIŞLAR	100,00%	136,30%	30,35%	195,45%	215,71%
SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	100,00%	155,20%	50,18%	235,07%	304,51%
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	100,00%	103,55%	-4,03%	126,77%	61,80%
FAALİYET GİDERLERİ (-)	100,00%	124,86%	11,14%	67,45%	78,56%
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	100,00%	-158,11%	-190,25%	854,90%	-143,96%
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	100,00%	188,26%	8,83%	232,85%	228,09%
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	100,00%	8,96%	0,00%	11886,58%	0,97%
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	100,00%	-145,91%	-190,46%	-34,45%	-128,22%
OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	100,00%	1502,91%	0,00%	744,57%	10296,90%
OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	100,00%	3253,60%	0,01%	2130,26%	40,92%
DÖNEM NET KARI/ZARARI	100,00%	-146,31%	-190,31%	-35,15%	-111,06%

Gelir tablosu trend analizine göre değerlendirilirken her kalemin net satışlara göre nispi büyüklüğünün, kalemin özelliğine de bakılarak elde edilen gelir ve kârlılık açısından öngörülen seviyede bulunduğu ve yeterli olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Tablo 6'da gösterilen gelir tablosuna ilişkin varlık trendlerinin oluşturulması gerekmektedir. Trendler tablo 6'da yer alan sıralamaya göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

(A) Brüt Satışlar-Net Satışlar Trendi: Her iki kaleminde aynı artış eğiliminde olması ya da net satışların daha fazla artması iade ve ıskontoların az ya da azalmakta olduğunun bir işaretidir. Brüt satışların fazla artması ise iade ve ıskontoların artış eğiliminde olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Her iki kaleminde azalıyor ise hâsılatlarda bir azalma söz konusu olabilir. Yani net satışlar brüt satışlardan büyük ise her zaman hastane finansmanı için olumlu olarak yorumlanması gerekir. Bu durumda hastanenin tüm cari dönemlerinde brüt satışlar ve net satışların aynı artış eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

(B) Satışların Maliyeti-Net Satışlar Trendi: Net satışların daha yüksek artış ya da net satışlar artarken satışların maliyetinin azalması olumlu bir şekilde yorumlanmaktadır. Bu durum maliyetlerin ve fiyatların kontrol altında olduğunu göstermektedir. Tersine bir durumda ise hastanenin kar marjı azalacak veya kontrol altına alınmazsa zarara sürükleyebileceği düşünülmelidir. Hastanenin hizmetlerini maliyetine satış yapma şeklinde yürüttüğü de söylenebilir. Maliyetlerin satış gelirlerinden fazla artması işletme için olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Hastanenin ele alınan tüm cari dönemlerine bakıldığında net satışların, satışların maliyetinden daha az artış eğiliminde olması, hizmet sunumlarında zararına iş yapıldığının ve doğru bir satış stratejisinin olmadığı bir göstergesi olarak ileri sürülebilir.

(C) Faaliyet Gideri-Net Satışlar Trendi: Her işletme faaliyet giderlerinin az olmasını veya en az düzeyde artmasına yönelik çabalar içerisinde olmalıdır. Faaliyet giderlerinin daha yavaş artması ya da daha fazla azalması olumlu şeklinde yorumlanır. Kaldı ki hastane işletmeleri gibi karmaşık bir finansman yapısına sahip ve hasta odaklı hizmet sunan kurumlarda ise bu durum daha fazla önem taşımaktadır. Faaliyet giderleri düşüldükten sonra yeterli bir faaliyet karının olması gerekmektedir. Ters durumda ise faaliyet karı zaman geçtikçe azalacaktır. Net satışların faaliyet giderinden fazla artması hastaneler açısından olumlu bir gelişme olarak yorumlanması gerekmektedir. Hastanenin ele alınan tüm cari dönemlerinde net satışların artış eğiliminde olduğu ve faaliyet giderlerinin ise azalış eğiliminde olduğu, diğer taraftan 2019 yılında ise faaliyet giderleri kaleminin artış eğiliminin hastanenin finansman yapısı tarafından karşılanabilecek bir durumda olduğu değerlendirilmektedir.

Bilanço ve gelir tablosunun yani mali durum ile faaliyet sonuçlarına göre iki tablo(tablo 5 ve tablo 6) arasında trend analizinin harfler kullanılarak trend oluşturulacak ve ele alınan hastane değerlendirilecektir.

(A) Dönen Varlıklar-Net Satışlar Trendi: Dönen varlıkların yıllar itibari ile artış gösterdiği bilanço yorumlarında ifade edilmişti. Net satışlarda görülen artış etkin bir varlık yönetiminin olduğunu ve net satışlara destek olunduğu belirtilebilir. Ancak 2017 yılında net satışların düştüğü ve bunun olağanüstü bir nedenden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ama genel anlamda yüksek düzeyde net satışlarda artış kaydedilmesi dönen varlıklar ile net satışlar arasında olumlu ilişkinin olduğunu göstermektedir.

(B) Ticari Alacaklar-Net Satışlar Trendi: Ticari alacakların net satışlar ile aynı ya da daha az artma eğiliminde olması tercih edilen bir durumdur. Hastanenin 2016 ve 2017 yıllarında ticari alacakları artış eğiliminde olmuştur. Ancak 2018 yılında düşmüştür. 2019 yılında ise tekrar bir artış söz konusu olmuştur. Net satışların tüm cari dönemlerde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2018 yılındaki ticari alacakların hastane finansmanı için alacak devir hazının düşük olduğu ancak diğer yılların ticari alacaklar ile net satışlar arasında olumlu bir ilişkinin olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

(C) Stoklar-Net Satışlar Trendi: Net satışların artışı her zaman olumlu yorumlanır ve stokların verimli idare edildiğini gösterir. İdeal olan az stokta kalıp yüksek düzeyde satışın gerçekleşmesidir. Ancak Stoklara baktığımızda tüm cari dönemlerde yüksek bir oranda artış olduğu görülmüştür. Net satışlarda da bir artış olduğu ancak stokların artış eğiliminden çok daha az olduğu görülmektedir. Bu gelişme hastanenin varlık ve faaliyet yönetimini etkin ve verimli sağlam idare edemediğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

(D) Maddi Duran Varlık-Net Satışlar Trendi: Net satışların yüksek miktarda artış eğiliminde olması hastane için olumlu bir durum olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede maddi duran varlıkların miktarının satış hacmi ile uyumlu olması gerekmektedir. Hastanenin tüm cari dönemlerinde maddi duran varlıkların azalış eğiliminde olduğu net satış gelirlerinin ise artış gösterdiği görülmektedir. Bu durum maddi duran varlıkların satış hacmi ile uyumlu olmadığı bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Hastanenin maddi duran varlıklara fazla yatırım yapılmadığını, maddi duran varlıklarda atıl kapasite oluşmadığını söylemek uygun olacaktır.

4. BÖLÜM: İLGİLİ KAMU HASTANESİNİN ORAN ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde ilgili kamu hastanesine ait özet bilanço ve gelir tablosu oran analizi esas alınarak Tablo 7 oluşturulmuştur. Veriler incelenerek çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 7: İlgili Kamu Hastanesinin Oran Analizi Yöntemi İle Değerlendirilmesi

	FORMÜLASYON	2015	2016	2017	2018	2019
A- LİKİDİTE ORANLARI						
1-Cari Oran	Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,38	0,43	0,34	0,44	0,48
2-Likidite Oranı	(Hazır Değerler + Kısa Vd.Alac.) / KSYK	0,16	0,23	0,19	0,13	0,10
3-Nakit Oranı	Hazır Değerler / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,10	0,18	0,13	0,12	0,05
4-Devamlı Sermayenin Bağımlılığı Oranı	(Stoklar+Tic. Alac) - Tic.Borçlar / Devamlı Sermaye	-0,02	-0,15	0,63	0,31	0,63
5-Stok Bağımlılık Oranı	Kısa Vad. Yab. Kayn. - Hazır D. / Stoklar	7,98	7,01	9,72	3,78	3,09
B- MALİ YAPI ANALİZİNDE KULLANILAN ORANLAR						
1-Borçlar / Aktif Toplamı	Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı	0,91	1,25	2,86	2,62	2,59
2-Özkaynaklar / Yabancı Kaynaklar	Özkaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	2,48	1,87	-1,86	-1,62	-1,59
3-Özkaynaklar / Aktif Toplamı	Özkaynaklar / Aktif Toplamı	2,71	1,50	-0,65	-0,62	-0,61
4-Kısa Vadeli Yab. Kaynaklar / Pasif Toplamı	Kısa Vadeli Yab. Kaynaklar / Pasif Toplamı	0,27	0,40	2,07	1,80	1,73
5-Duran Varlıklar / Özkaynaklar	Duran Varlıklar / Özkaynaklar	0,26	0,25	-0,16	-0,13	-0,11
6-Toplam Borlar / Özsermaye	(Kısa Vd.Borçlar+Uzun Vd.Borçlar) / Özsermaye				-1,62	-1,63
7-Uzun Vadede Yabancı Kaynaklar / Aktif	Uzun Vadeli Yab. Kaynaklar / Aktif Toplamı				0,82	0,86
C- VARLIKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE KULLANILAN ORANLAR						
1-Maddi Dur. Var. / Aktif	Maddi Dur. Var. / Aktif	0,66	0,46	0,30	0,21	0,17
2-Dönen Varl. / Aktif	Dönen Varlıklar / Toplam Varlıklar	0,34	0,54	0,70	0,79	0,83
3-Duran Varlıklar. / Dönen Varlıklar	Duran Varlıklar / Dönen Varlıklar	1,91	0,86	0,43	0,27	0,21
4-Maddi Duran Varlıklar / Özsermaye+UZYK	Maddi Duran Varlıklar / Özsermaye+UZYK	0,26	0,25	-0,28	-0,26	-0,24
D- ÇALIŞMA DURUMUNUN ANALİZİNDE KULLANILAN ORANLAR						
1-Stok Devir Hızı Oranı	Sat. Mamuller (Tic.Mal) Maliyeti / Ort. Mamul (Tic. Mal) Stoku	58,06	69,39	15,75	36,56	26,38
2-Alacak Devir Hızı Oranı	(Kredili Net Satışlar / Ort. Ticari Alacaklar	206,87	219,77	134,54	210,19	262,47
3-Alacak Ortalama Tah. Süresi	360 / Alacak Devir Hızı Oranı	1,74	1,64	2,68	1,71	1,37
4-Aktif Devir Hızı Oranı	Net Satışlar / Ortalama Toplam Aktif	11,62	12,17	12,56	15,00	14,16
5-Özsermaye Devir Hızı	Net Satışlar / Ortalama Özkaynaklar	2,89	5,70	197,44	-8,68	-8,83
E- KARLILIK ORANLARI						
1-Brüt Satış Karı Oranı	Brüt Satış Karı / Net Satışlar	0,37	0,28	-0,05	0,24	0,10
2-Faaliyet Karı Oranı	Faaliyet Karı / Net Satışlar	0,03	-0,03	-0,17	0,12	-0,02
3-Olağan Kar Oranı	Olağan Kar / Net Satışlar	0,03	-0,03	-0,17	0,00	-0,02
4-Dönem Karı Oranı	Dönem Karı / Net Satışlar	0,03	-0,03	-0,17	0,00	-0,01
5-Net Kar / Özkaynak	Net Kar / Özkaynak	0,11	-0,17	0,24	0,04	0,12
6-Net Dönem Karı / Aktif Toplam	Net Kâr / Aktif Toplam	0,28	-0,32	-0,44	-0,07	-0,19

Likidite Oranları

Kısa vadeli borçların ödeme gücünü ortaya koyan likidite oranları, farklı bir şekilde işletmenin alacaklılarına geri ödeme yapacak hazır değeri elde etme gücü olarak tanımlanabilir (Ceylan ve Korkmaz 2015:45). Bu nedenle birçok kurum yöneticisi ve kurum alacaklılarının en önemli sorunlarından biri, ilgili kurumun sahip olduğu likiditesidir (Gapenski, 2005:532).

Likidite oranları literatürde genel olarak aşağıdaki şekilde ele alınmıştır. Bunlar;

- ✓ Cari Oran
- ✓ Asit-Test Oran
- ✓ Nakit Oran

Bu çerçevede öncelikle ilgili oranlar hakkında bir değerlendirme yapılmalıdır.

Cari oran, kurumların dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeme yeteneğini gösteren oran şeklinde tanımlanmaktadır. (Megginson vd., 2010:40). Cari oranın gelişmiş ülkelerde 2, gelişmekte olan ülkelerde ise 1,5 değerini alması ilgili işletmenin kısa vadeli borç yükümlülüklerini yerine getirmesi açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan cari oranın 1'den düşük olması sağlık kurumunun kısa vadeli borçlarını ödeme hususunda sorunlar yaşadığı şeklinde yorumlanmaktadır(Ağırbaş, 2014:75).

Tablo 7'de belirtilen verilerden hareketle, ilgili kamu hastanesi cari oranını 0,38 ile 0,48 arasında yer aldığı, dönen varlıklar ile kısa vadeli borçları arasında ise olumsuz bir ilişkinin bulunduğu, net çalışma sermayesinin doğru finanse edilemediği ve çoğu borç veren bankalar açısından kredibilitesinin uygun durumda olmadığı ifade edilmektedir.

Asit-test oranı, kurumların dönen varlıklarında bulunan ancak likiditesi kıyasla az bulunan stokların, bir yıl içerisinde nakde çevirememesi halinde likidite halini ortaya koyan orandır (Okka, 2009:105). Hesaplamada stoklar dışında başka dönen varlıklar ile sağlık işletmesinin kısa vadeli borçlarını ödeme gücü belirlenmektedir(Poyraz, 2008:87). Literatürde asit-test oranı gelişmiş ülkelerde 1, gelişmekte olan ülkelerde ise 0,65 ile 0,80 arası değerler olarak genel kabul görmektedir.

Çalışmanın konusunu teşkil eden ilgili hastanenin asit-test oranının 0,23 ile 0,10 arasında değerler alması, stoklar olmasa bile eldeki dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı borçların ödenemeyeceğini göstermektedir. Diğer taraftan cari oranın zaten

yetersiz olduğu hastanede asit-test oranının olumlu şekilde değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.

Nakit oran, Hazır değerlerin kısa vadeli yabancı kaynaklara oranıdır. Kurumların hazır değerleri ile kısa vadeli borçların ne derecede karşıladığını ortaya koyan bir orandır(Akdoğan ve Tenker, 2003). Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse nakit oran, Kurumun nakit dolaşımının durması ve alacaklarını tahsil edememesi halinde kısa vadeli borç ödeme gücünün hangi durumda olduğu konusunda bilgi vermektedir. Nakit oranın 0.20'den aşağıda olması uygun bulunmamaktadır (Karagül, 2013).

İlgili kamu hastanesine ait nakit oranın 0,05 ile 0,18 arasında bulunması, literatürde genel kabul gören oranların altında kalması nedeniyle, bu hastanenin elindeki hazır değerler ile kısa vadeli borçlarını ödeyemeyeceği ifade edilmelidir. Hastanenin likidite oranları genel anlamda yorumlandığında hastanenin olumsuz bir finansman yapısı içinde olduğu ve bankalar tarafından kredi verilemeyeceği durumda olduğu söylenebilir.

Finansal Yapı Oranları

Bir işletmenin hangi oranlarda borç ile hangi oranda öz kaynak ile finanse edildiğini, uzun vadede işletmenin yükümlülüklerini ne şekilde yerine getirildiği, borçla işletmeyi idare etmenin ne derece faydalı olduğunu ölçmek amacıyla finansal yapı oranları kullanılmaktadır. Bu oranlar işletme ile birlikte kredi veren kuruluşlar için de önem arz etmektedir. Kredi verenler finansal yapı oranlarını değerlendirerek kredi miktarlarını saptamakta ve finansal yapı içerisinde öz kaynak miktarının, yabancı kaynak miktarından çok daha fazla olmasını arzu etmektedirler, zira öz sermayenin yüksek olması kredilerin elde edilmesini kolaylaştırmaktadır (Ceylan ve Korkmaz 2015:52-53).

Literatürde yaygın olarak kullanılan finansal yapı oranları şunlardır:

- ✓ Finansal Kaldıraç Oranı
- ✓ Özkaynakların Varlık Toplamına Oranı
- ✓ Özkaynakların Yabancı Kaynaklar Toplamına Oranı(Finansman Oranı)
- ✓ Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Kaynak Toplamına Oranı
- ✓ Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Kaynak Toplamına Oranı
- ✓ Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Özkaynaklara Oranı
- ✓ Duran Varlıkların Devamlı Sermaye Oranı

Bu çerçevede öncelikle ilgili seçilen bazı oranlar hakkında bir değerlendirme yapılmaktadır.

Finansal kaldıraç oranı, Bu oran kurumun elinde bulunan varlıklarının hangi oranda yabancı kaynaklar ile karşılandığını göstermektedir (Chandra, 2008:73). Finansal kaldıraç oranının 0,50'den düşük olması istenilen bir durumdur. Bu oranın oldukça

fazla bir değer alması kuruma ait borçların yüksek olduğu ve finansal açıdan sıkıntı yaşayabileceği şeklinde değerlendirilmektedir (Ağırbaş, 2014:81).

Çalışmada ele alınan kamu hastanesinin genel anlamda kaldıraç oranlarının 0,91 ile 2,86 arasında seyir ettiği, literatürde belirtilen oranın oldukça üstünde kaldığı görülmektedir. Bu durum finansal anlamda risklerin olduğunu parasal açıdan yetersiz duruma düşme olasılığının fazla olduğunu göstermekte ve bu nedenlerle olumsuz olarak değerlendirilmelidir.

Finansman oranı, Bir kurumun parasal anlamda bağımsızlık derecesini ortaya koyan bu oran, kurumun borç alma niyetiyle sağladığı yabancı kaynaklar ile kurum sahiplerinin karşıladığı parasal anlamdaki ilişkiyi gösterir. Bu oranın en az 1 olması istenir (Karakaya, 2008: 78-79).

Örnek olarak alınan kamu hastanesinin genel anlamda finansman oranlarının -1,59 ile 2,48 arasında seyir ettiği, mali yönden bağımsızlık düzeyinin yıllara göre azalma gösterdiği ve hastanesinin yüksek finansman riski içerisinde olması gibi gerekçeler nedeniyle bu oran açısından gelişmelerin olumsuz olarak değerlendirilmelidir.

Öz kaynakların varlık toplamına oranı, kurumların elinde bulunan maddi varlıkların ne derecede öz kaynaklar ile karşılandığını göstermektedir (Akgüç, 2013b:479). Bu oranın oldukça fazla bir değer alması sağlık işletmesinin varlıklarının oran değeri yüksekliğinde öz kaynaklar ile karşılandığı ve mali anlamda sıkıntı yaşama ihtimalinin az olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Ağırbaş, 2014:81).

Özkaynakların varlık toplamına oranının, finansal kaldıraç oranının yorumunun aksi şeklinde yorumlanması gerekmektedir. Aynı zamanda bu oranın 0,30 ile 0,75 arasında değerler alması literatürde genel olarak kabul gören bir husustur. İlgili kamu hastanesinin genel anlamda özkaynakların aktif toplamına oranının -0,61 ile 2,71 arasında değerler aldığı, 2015 ve 2016 yıllarında oldukça yüksek oranda olduğu, ilgili kamu hastanesinin daha çok özkaynak ile finanse edildiği, muhafazakâr bir borçlanma stratejisi benimsediği, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında ise bu durumun oldukça az bir oranda olduğu görülmektedir.

Kısa vadeli yabancı kaynakların kaynak toplamına oranı, kurumun elinde bulunan varlıkların ne oranda kısa vadeli yabancı kaynaklar ile karşılandığını göstermektedir (Akgüç, 2013b:481). Bu oranın fazla olması kısa vadeli yabancı kaynak kullanımının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Oysa kısa vadeli yabancı kaynaklar ile dönen varlıkların karşılanması daha uygun olacaktır. Bu sebepten dolayı belirtilen oranın finansal kaldıraç oranı ile birlikte değerlendirilmesi daha uygun görülmektedir. Kısa vadeli yabancı kaynakların kaynak toplamına oranının genel kabul görmüş değerin üçte birini aşmaması gerekmektedir (Ağırbaş, 2014:83).

Bu çerçevede tablo 7’de görüldüğü üzere örnek olarak ele alınan hastanenin genel anlamda 0,27 ile 2,07 arasında seyir ettiği görülmektedir. 2015 yılındaki oran olumlu olarak değerlendirmekte ancak takip eden yıllarda oldukça yüksek oranlarda seyir etmekte olup, bu durum olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

Faaliyet (Devir Hızı) Oranları, Faaliyet oranları kurumun aktif varlıklarını ne ölçüde etkin ve verimli kullandığını, satışlara oranla aktif varlıklarına hangi ölçüde yatırım yapıldığını ve aksiyonlarını ne ölçüde etkin yürüttüklerini ortaya koymaktadır (Gapenski, 2005:538). Aktif varlıklara olması gerekenden fazla yatırım yapılması fonların israf edildiği, yatırım maliyetlerinin yükseldiği ve kurumun etkin nakit akımını düşürdüğü şeklinde yorumlanmakta iken oldukça az yatırımlar ise kurumun kârlı çalışmadığı, riskli hareket ettiği ve satışlarını düşüreceği şeklinde yorumlanmaktadır (Okka, 2015:131).

Literatürde yaygın olarak kullanılan faaliyet oranlarını şunlardır:

- ✓ Stok Devir Hızı
- ✓ Alacak Devir Hızı
- ✓ Alacakların Tahsil Süresi
- ✓ Ticari Borçları Ödeme Süresi
- ✓ Hazır Değer Devir Hızı
- ✓ Dönen Varlık Devir Hızı
- ✓ Duran Varlık Devir Hızı
- ✓ Toplam Varlık Devir Hızı
- ✓ Özkaynak Devir Hızı

Stok devir hızı, kurumların stoklarının bir yılda kaç kez değiştiğini, başka bir ifade ile ne kadar sürede nakde çevrildiğini göstermektedir (Okka, 2009:107). Bu çerçevede bu oranın yüksek kıymet alması talep edilen bir durumdur. Fazla yığın devir hızı sağlık kurumlarında deva ve tıbbi araç-gereç hareketliliğinin yüksek olduğu ve rekabet halinde bulunan işletmelere karşı nispeten finansman açısından daha kuvvetli bir konumda olduğu anlamı çıkartılabilir (Poyraz, 2008:92).

Ele alınan kamu hastanenin stok devir hızınının 69,39 ile 15,75 arasında seyir ettiği, 2015 ve 2016 yıllarında artış gösterdiği 2017 yılında yüksek oranda düşüş gösterdiği, 2018 ve 2019 yıllarında azalış gösterdiği görülmektedir. 2015 ve 2016 yıllarında ilaç ve tıbbi malzeme hareketliliğinin fazla olduğunun ancak diğer yıllarında olumsuz bir gelişme gösterdiği görülmektedir.

Alacak devir hızı, kurumun alacaklarını tahsil kapasitesini gösteren oran olarak ifade edilmektedir (Akgüç, 2013a:44). Oranın yüksek değerler alması kurumlar açısından oldukça önemlidir.

İlgili hastanenin alacak devir hızı 2017 yılları haricinde artış eğiliminde olduğu alacaklarının tahsil kapasitesinin mümkün mertebe arttığı ancak 2017 yılında düşüş yaşandığı anlaşılmaktadır.

Alacakların tahsil süresi, kurumların cari dönem içerisinde ticari faaliyetlerinden kaynaklanan alacaklarını ortalama ne kadar sürede elde ettiğini gösteren orandır (Aksöyek ve Yalçınar, 2014:213).

Çalışmanın konusunu teşkil eden ilgili kamu hastanesinin alacak tahsil süresi 1,37 ile 2,68 arasında görüldüğü, 2017 yılında en yüksek oranın, 2019 yılında ise en düşük oranın olduğu tespit edilmiştir.

Öz kaynak devir hızı, kurumların öz kaynaklarının ne ölçüde etkili ve verimli harcandığını göstermektedir. Devir hızının yüksek değerler alması olumlu yorumlanacağı gibi olumsuz da yorumlanabilmektedir. Doğru bir değerlendirme yapabilmek için finansal yapı analizleriyle birlikte değerlendirmek gerekmektedir. Finansal yapı analizleri sonucunda kurumun öz kaynaklarının yeterli olduğu belirlenmiş ise öz kaynak devir hızının yüksekliği, öz kaynağın etkili ve verimli bir şekilde harcandığını ortaya koymaktadır (Akgüç, 2013a:60).

Hastanenin özkaynak devir hız oranlarının ele alınan dönemlerde, -8,68 ile 197,44 arasında seyir ettiği, hastanenin özkaynaklarının yeterli olmaması nedeniyle ilgili hastanenin öz kaynak devir hızının olumsuz olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kârlılık Oranları

Kârlılık, çok sayıda idari politika ve kararların açık sonucu olması sebebiyle bir kurumun toplam finansal performansının bir ölçüsüdür (Gapenski, 2005:532). Kârlılık oranları likiditenin, varlıkların, borçların etkin idare edilip edilmediğini gün yüzüne çıkartmaktadır (Okka, 2015:139). Diğer bir deyişle kârlılık oranları kurumların kâr elde etmedeki genel verimliliğini ortaya koymaktadır (Weaver, 2012:62).

Literatürde genel kabul görmüş kârlılık oranları şunlardır:

- ✓ Brüt Kar Marjı Oranı
- ✓ Faaliyet Karı Oranı
- ✓ Net Kar Marjı Oranı
- ✓ Özkaynak Karlılığı Oranı
- ✓ Varlık Karlılığı Oranı

Brüt Satış Kârının Net Satışlara Oranı, Bu oran, kurum idarecilerine ürünlerini fiyatlandırmaları hususunda yardımcı olmakta (Savcı, 2009), aynı zamanda kurumların brüt satış kârı oranının zaman içerisinde artmasının olumlu karşılanacağı bir gelişme olduğuna işaret etmektedir (Karagül, 2013).

Çalışmanın konusunu teşkil eden ilgili kamu hastanesinin brüt satış karının net satışlara oranı -0,05 ile 0,37 arasında seyir ettiği, 2017 yılındaki brüt satış karının net satışlara oranının sert düşüşü kayda değer bir biçimde olumsuz olarak değerlendirilmektedir. İlgili hastanesinin brüt satış karının net satışlara oranının sürekli azalma eğilimi sergilemesi hastane için olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

Faaliyet kâr marjı oranı, kurumların net satışlarının kaç katı oranında faaliyet kârı sağladığını ortaya koymaktadır. Başka bir ifade ile kurumların ana faaliyetlerinden parasal anlamda ne ölçüde kâr sağladığını ifade etmektedir. Bu oranın yüksek değerler elde etmesi kurumun mal veya hizmet üretimi noktasında başarılı olduğunu göstermektedir. Yüksek faaliyet kâr marjı oranı sağlık işletmelerinde hizmet sunumunun başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. (Ağırbaş, 2014:97).

Bu çerçevede tablo 7’de belirtilen ilgili hastanesinin faaliyet kar marjı oranı -0,02 ile 0,12 arasında seyir ettiği görülmektedir. Bu oranın yıllara sari olarak azalış göstermesi olumsuz olarak yorumlanmalıdır. Ancak 2018 yılı için artış gösterdiği de göz önüne alınması gerekmektedir.

Öz kaynak kârlılığı oranı, yatırımcılar tarafından işletmelere yapılan yatırımın etkin kullanılıp kullanılmadığını ortaya koymaktadır (Okka, 2009:112).

Hastanesinin öz kaynak karlılık oranları -0,17 ile 0,24 arasında değiştiği ve genel anlamda azalış eğiliminde olduğu, görülmekte olup, bu gelişmeler olumsuz olarak değerlendirilmelidir.

Varlıkların kârlılığı oranı, kurumlarda varlıklara yapılan yatırımların cari dönem içerisinde ne derecede kâr sağladığını ve varlıkların etkin yönetilip yönetilmediğini ortaya koymaktadır (Okka, 2009:112).

Hastanesinin varlıklarının karlılığa oranları -0,44 ile 0,28 arasında değiştiği, 2015 yılının karlı bir dönem olduğu ve varlıkların etkin kullanıldığının ancak takip eden yıllarda ise kar sağlanamadığı ve zarar edilmesi olumsuz bir gelişme olarak görülmektedir.

5.BÖLÜM

Çalışmanın bu bölümünde tartışma, sonuç ve öneriler gösterilerek araştırmanın saptamış olduğu sonuçları destekleyecek literatür çalışmaları ve tavsiyelere yer verilmiştir.

TARTIŞMA

Çalışma kapsamında Kayseri ilinde faaliyet gösteren bir kamu hastanesinin finansal performansı finansal tablolar analizi ile incelenmiş olup, hastanesinin borç yükünün fazla olduğu, borçlarını ödeme hususunda sorunlar yaşandığı, nakit sıkıntısı çekildiği, aynı zamanda stok miktarının fazla olmasının borç ödemelerinin güçleştirdiğini, gelirlerin giderleri karşılamadığı, finansal açıdan zor durumda olduğu yapılan finansal analiz bulgularına ait sonuçlardan anlaşılmıştır. Literatüre bakıldığında yapılmış olan bazı çalışmaların saptanan sonuçları ile benzerlik olduğu söylenebilir.

Tuncer (2008) çalışmasında Acıbadem Hastanesi'nin finansal durumunu gün yüzüne çıkartmak amacıyla 3 yıllık finansal tabloları ile karşılaştırmalı tablolar analizi, yüzde yöntemiyle analiz, eğilim yüzdeleriyle analiz ve oran analizi ile değerlendirme yapmıştır. Yapılan bu analizlerle likidite oranlarının genel kabul görmüş oranlardan düşük olduğu ve finansal yapı oranlarının genel kabul görmüş oranlara yakın olduğu sonucuna ulaştığı görülmüştür. Alacak devir hızı, alacakları tahsil süresi ve duran varlıkların devamlı sermaye oranının verimli değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Acıbadem hastanesinin incelenen çalışmasında kârlılık oranlarının oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özer (2012) çalışmasında ise bir hastanesinin 2008-2009 ve 2010 yıllarına ait bilanço ve gelir tabloları kullanılarak oran analizi ve karşılaştırmalı tablolar analizi yapmıştır. Yapılan çalışmanın bulgularından hastanesinin finansal yapısının genel anlamda öz kaynak ağırlıklı olduğu, hastanesinin alacaklarını elde etmede büyük sorunlar yaşadığı, hastanesinin 2008 yılında zarar ettiği, hastanesinin 2009 yılında ise karlığının yükselmesine rağmen 2010 yılında karlılığında yeniden düşüş yaşandığı anlaşılmıştır.

Wongsin (2014) yılında Tayland'daki devlet hastanelerinin (genel-yerel-ilçe) finansal performansını karşılaştırmak amacıyla yapmış olduğu çalışmasında, ilçe hastanelerinin likidite oranları diğer hastanelere göre düşük olduğu, kısa vadeli borçlarını karışlamakta sıkıntı yaşadığı ve ticari borçlarının ödeme süresinin 400 gün olması nedeniyle yeterince uzun olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yerel hastanelerde ticari borçları ödeme süresi 186 gün iken, genel hastanelerde bu süre 223 gün olarak tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, öncelikle Kayseri ilinde faaliyet gösteren bir kamu hastanesinin 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarına ait döner sermaye bütçesinin Bilanço ve Gelir Tablosu temin edilmiştir. Bilanço ve Gelir Tabloları Karşılaştırmalı Tablolar Analizi, Yüzde Yöntemi ile Analizi, Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz ve Oran Analizi kullanmak suretiyle değerlendirilmiştir.

Elde edilen bulgular, ilgili kamu hastanesi hakkında finansal analiz ve yorumu yapılarak, hastanenin geçmiş yıllarına ait finansal anlamda bakış açısı sağladığı gibi, hastanenin gelecek yıllarda oluşabilecek finansal durumuna ilişkin tahminde bulunma imkânı da sunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı yapılan çalışma sonuçları ileriye dönük sağlık yöneticileri tarafından karar alma sürecine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hastanenin kısa vadeli yabancı kaynaklarını uzun vadeli yabancı kaynakları ile finanse etmediğini, gerekli finansal kaynağını öz sermayeye yeni borç yükleyerek karşıladığı tespit edilmiştir. İlgili kalemlerin finansmanının doğru yapılmadığı, birbirini takip eden her yıl için borçlanmanın düzeyinin arttığı anlaşılmaktadır. Satış indirimlerindeki artış, net satışlardaki artışlardan daha az olduğu için hastane büyümüş, aynı zamanda brüt satışların tutarı ve yüzdesi satışların maliyetinden daha az olduğu için artış göstermiştir. Dönem net karı/zararı kaleminde ise 2015 yılında kar elde edilmiş, diğer yıllarda ise hastane zarar etmiştir. Çalışmada değerlendirmeye tabi tutulan bu hastanenin sürekli sübvansede edilerek hizmet verdiği anlaşılmakta olup, mali yönden olumsuz bir yapının oluşması sonucunda zarar edildiği anlaşılmaktadır.

Yüzde Yöntemi (Dikey Analiz) ile 2015 yılı için dönen varlıklar bünyesindeki kalemler yaklaşık oranlarda seyir etmiştir. Ancak 2016 ve 2017 yıllarında hazır değerlerin artması likidite oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan 2018 ve 2019 yıllarında ise stok miktarının arttığı görülmektedir. Stokların likiditesi düşük olduğu için gereken miktardan fazla olmaması önem arz etmektedir. Bu çerçevede stok maliyetinin de arttığı tespit edilmiştir. Hastanenin likiditesi düşük, net çalışma sermayesi az, borç ödeme gücünün zayıf olduğu, diğer cari dönemler ise bahsi geçen bu durumun mevcudiyetini koruyarak daha da artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Likidite Oranları, Finansal Yapı Oranları, Faaliyet Oranları ve Karlılık Oranların literatürde kabul görmüş oranlar baz alınarak bakıldığında, hastanenin genel kabul görmüş oranların altında veya üstünde kaldığı, bankalar tarafından hastaneye kredi verilemeyeceği, sektör piyasasına finansal açıdan güven hissini veremediği ve karlılık oranlarının çok düşük seviyede seyir ettiği görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular ve literatür değerlendirmeleri sonucu aşağıda belirtilen politikalar ilgili kamu hastanesinin finansmanını düzeltmesi açısından tavsiye edilmektedir:

- Elde edilen bulgular ve sonuçlar çerçevesinde ilgili hastanenin borçlarının büyük bir oranı kısa vadeli yabancı kaynaklar olduğu, uzun vadeli yabancı kaynaklarının ise belirli dönemlerde hiç olmaması diğer dönemlerde ise artış göstermesi nedeniyle borçları arasında dengenin sağlanması gerekmektedir. Bu mevcut borçlar için genel bütçe kaynaklarından daha fazla pay istenilmesi önerilmektedir.
- Finansal kaynakların etkin ve verimli kullanılabilmesi için hastanenin üniversiteler ile iş birliği içerisinde olunarak gerekli muhasebe ve finans alanlarında eğitim alınması, hastanenin kendi bünyesinde ise maliyet analizi ve finansal analiz birimlerinin kurularak alanında ilgili kişilerin istihdam edilmesi daha yerinde bir politika olacaktır. Ayrıca maliyet analizi yapılmadan herhangi bir satınalma işleminin gerçekleştirilmemesi gerekmektedir.
- Hastane yöneticilerinin sağlık yönetimi, sağlık idaresi, sağlık kurumları yöneticiliği lisans programlarından mezun veya ilgili alanlarda lisansüstü dereceye sahip kişiler tarafından istihdam edilmesi daha uygun bir politika olacaktır.
- Hastanelerin devasa karmaşık örgütsel yapısı ile birlikte kaynakların etkinlik ve verimlilik açısından sağlık yöneticilerinin finansal analiz ve teknikler ile sağlık yönetimi alanlarında güncel düzenli eğitim programları ile desteklenmesi uygun olacaktır.
- Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sağlık uygulama tebliği (SUT) fiyatlarını maliyet analizleri ile birlikte tebliğde belirtilen fiyatların arttırılmasına yönelik çalışmalar yapması önem arz etmektedir.
- Mevcut finansal açıdan olumsuz gelişmelerin hastanenin bir kamu kurumu olması ve kar amacı güdülmemesi nedeniyle önemsenmediği düşünüldüğünden bu konuda gerekli hassasiyetin gösterilmesi tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- AĞIRBAŞ İ. (2014). Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim ve Maliyet Analizi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- AKDOĞAN N. ve TENKER, N. (2003). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri. Gazi Kitabevi, Ankara.

- AKGÜÇ, Ö. (2013a). Finansal Yönetim. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- AKGÜÇ, Ö. (2013b). Mali Tablolar Analizi. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- AKSÖYEK İ. ve YALÇINER K. (2014). Çözümlü Problemleriyle Finansal Yönetim. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CEYLAN A. ve KORKMAZ T. (2015). Finansal Yönetim Temel Konular. 9. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- CHANDRA, P. (2008). Financial Management Theory and Practice. New Delhi: McGraw Hill Publishing.
- ÇAM, H. (2008). Sağlık İşletmelerinde Finansal Performansın Değerlendirilmesi: Karaman Devlet Hastanesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi
- ERKOL Ü. ve AĞIRBAŞ, Ğ. (2011). Hastanelerde Maliyet Analizi ve Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemine Dayalı Bir Uygulama. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 64(2).
- GAPENSKI, L. C. (2005). Healthcare Finance: An Introduction To Accounting And Financial Management, 3. Baskı, Aupha.
- KARAGÜL A.A., (2013), Mali Analiz. (İçinde:Oran Analizi) Ed: Saime Önce Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- KARAKAYA, Ü.Y. (2008). Hastane İşletmelerinde Finansal Verilere Dayalı Performans Ölçümü ve Bir Model Önerisi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Hastane İşletmeciliği, Yüksek lisans tezi.
- MEGGİNSON W., SMART S. ve GRAHAM J. (2010). Financial Mangement. South Western: Cengage Learning.
- OKKA O. (2009). Analitik Finansal Yönetim Teori ve Problemler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ÖZER Ö. (2012). Mali Tablolar Analizi: Bir Hastane Örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (6):183-199.
- ÖZGÜLBAŞ N., Koyuncu A. S. (2005). Finansal Performans Düzeyinin Artırılmasında Bir Strateji Olarak Benchmarking Tekniğinin Uygulanması 9. Ulusal Finans Sempozyumu, s.387-399.
- POYRAZ E. (2008). Açıklamalı Örneklerle Finansal Yönetim. Bursa: Ekin Yayınevi.
- SAVCI M., (2009), Mali Tablolara Analizi. 2. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon.

- TUNCER Ö. (2008). ‘Hastane İşletmelerinde Finansal Yapı ve Performans Ölçümünde Oran Analizinin Uygulanması Acıbadem Hastanesi Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- TIRAŞ H. H. (2013). Sağlık Ekonomisi: Teorik Bir Güncelleme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(2), 125-152
- WEAVER S. C. (2012). The Essentials of Financial Analysis, Mcgraw Hill Companies, USA.
- WONGSİN U. (2014). Development of Financial Performance Benchmark of Ministry of Public Health's Hospitals in Thailand. BMC Public Health, 14(1):01.